

Analysis of Functional and Non-Functional Conflict Consequences among Stakeholders on Residents of Rural Tourism Destinations: A case study of Tourist villages of Torghabeh and Shandiz cities County

Mitra Yarahmadi¹ , Hamdollah Sojasi Qeidari² , Hamid Shayan³

1. Department of Geography, Faculty of letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

Email: mi.yarahmadi@mail.um.ac.ir

2. (Corresponding Author) Department of Geography, Faculty of letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

Email: ssojasi@um.ac.ir

3. Department of Geography, Faculty of letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

Email: shayan34@yahoo.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article History:

Received:

15 May 2026

Received in revised form:

25 July 2026

Accepted:

30 August 2026

Available online:

5 October 2026

Keywords:

Conflict Consequence,
Tourism Stakeholders,
Rural Tourism,
Torghabeh Shandiz.

ABSTRACT

Conflict among stakeholders is a central and inevitable phenomenon in rural tourism development. This study aimed to comprehensively analyze and evaluate the effects and consequences of these conflicts on the residents of rural tourism destinations in Torghabeh and Shandiz County. This research is classified as fundamental-applied and utilized a quantitative methodology. Data were collected via questionnaires from 392 residents across 19 tourism destination villages. Data analysis employed descriptive and inferential statistics (SPSS) and the PSI multi-criteria decision-making model. Stakeholder conflicts, often stemming from inefficient management, predominantly resulted in non-functional (negative) consequences. The key negative impacts included a reduction in well-being (specifically the loss of rural comfort due to congestion and traffic), negative perceptions of tourism, weakened social participation and relations, and environmental-physical degradation (such as natural environment destruction and excessive construction). Economic issues involved unequal income distribution and a reduced capacity for income diversification. Overall, the positive (functional) impacts of conflict were assessed as below average. However, spatial analysis revealed that villages like Azghad, Gang, and Gerakhak experienced functional conflicts, leading to environmental-physical dynamism and new employment opportunities. The study found the positive effects of conflict to be below average, with a significant predominance of negative effects, underscoring the necessity for immediate managerial intervention. Recommended strategies include regulating traffic flow, controlling construction, ensuring the fair distribution of economic benefits, and empowering the local community to manage dysfunctional conflicts and transform them into constructive ones.

Cite this article: Yarahmadi, M., Sojasi Qeidari, H., & Shayan, H. (2026). Analysis of Functional and Non-Functional Conflict Consequences among Stakeholders on Residents of Rural Tourism Destinations: A case study of Tourist villages of Torghabeh and Shandiz cities County. *Human Geography Research Quarterly*, 58 (3), 131-147.

<http://doi.org/10.22059/jhgr.2026.408195.1008869>

© The Author (s)

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

In recent decades, rural tourism has emerged as one of the keys, dynamic, and fundamental strategies in sustainable rural development documents, drawing the attention of planners, geographers, and policymakers. This development model, especially during periods of instability, recession, and economic uncertainty at both national and international levels, is regarded as a strategic tool for preserving, revitalizing, and regenerating the physical and economic structure of villages (Zhou et al, 2021). Rural tourism, by attracting idle urban capital, brings significant economic benefits to local communities and serves as a main driver for non-agricultural employment, reducing structural poverty, diversifying the local economy, and improving living standards (Yuxi & Linshenga, 2020). However, the multidimensional nature of this industry and the increasing, rapid, and unpredictable influx of visitors into sensitive, fragile, and traditional rural environments also bring about negative consequences and serious multidimensional challenges physical, environmental, economic, and socio-cultural. Among these structural challenges are the transformation of the physical, historical, and architectural identity of villages into tradable commercial goods; spatial segregation and separation between modern tourism constructions (villas and resorts) and the traditional fabric of the village; rapid and illegal changes in the use of agricultural and orchard lands; physical congestion and uncontrolled traffic in narrow rural passages; severe cultural conflicts between tourists' behavioral norms and the lifestyle of local communities; and the imposition of local inflation and artificial, bubble-like growth in land and housing prices, all of which threaten the livability of host communities (Paymanfar, 2020: 20). Given the multiple, diverse, and sometimes conflicting functions of rural environments (such as residential, agricultural, recreational, and environmental roles), the overlap of spaces and the misalignment of interests among different groups, these negative consequences create a suitable ground for

the emergence of conflict among various stakeholders. Conflict refers to a dynamic and interactive situation in which disagreement, opposition, incompatibility, or serious struggle arises regarding goals, needs, desires, economic interests, and value systems between two or more individuals or groups. In the existing theoretical and empirical literature, conflict is considered an inevitable and inherent phenomenon in the tourism development process, which can be regarded as a structural threat to individual and group relationships, especially in fragile local communities (Chien & Ritchie, 2018). The lack of management or inefficient management of these frictions leads to destructive and dysfunctional consequences such as a severe decline in local cooperation, polarization of the host community, retaliatory and hostile behaviors, weakening of cohesion and social capital, severe destruction of natural resources, and a reduction in the economic achievements and sustainability of tourism development (Cox et al, 2017). On the other hand, if principled, participatory, and competent management approaches are adopted, this phenomenon can become a natural, dynamic, and even constructive part of social life and an essential element for change, structural reform, and system dynamism, bringing about positive aspects (Wang & Yotsumoto, 2019). In this case, conflict, as a functional tool, leads to the clarification of hidden issues, strengthening of intra-group communications, increased social learning, enhancement of community-based participation, and the redefinition of norms and regulations in favor of local communities.

The rural areas of Torghabeh and Shandiz County, as the most important and popular summer, natural, and tourist hub in the northeast region of Iran and around the holy city of Mashhad, have, due to their unique natural, climatic, historical, and cultural attractions, for years become the main destination for second homes tourism, ecotourism, traditional restaurant businesses, and cultural tourism. The rapid influx of private sector investments, dense villa construction, and the increasing and massive arrival of tourists at the end of each

week to this region, alongside limited economic benefits and their unequal distribution, have led to structural conflicts, deep dissatisfaction, and acute disputes among the host community, tourists, owners of tourism businesses, and governmental and authoritative organizations (such as the Department of Environment, Ministry of Cultural Heritage, and Housing Foundation). Improper management of these conflicts has not only weakened social cohesion and traditional bonds of the local community, but by shaping negative perceptions among residents regarding the costs of tourism, has severely reduced their support for the development of this industry. Although the research literature in the field of tourism management has sporadically examined stakeholder conflicts, there is a clear theoretical and practical gap regarding simultaneous, comprehensive, and spatial analysis of outcomes in two distinct spectrums of "functional" and "non-functional" impacts in rural geography of Iran. Therefore, this study aims to fill this research gap by identifying, analyzing, quantitatively evaluating, and spatially ranking the functional and non-functional impacts of stakeholder conflicts on the lives of rural residents in Torghabeh and Shandiz County, to provide an effective practical guide for sustainable regional planners.

Methodology

The present study is classified as fundamental-applied research in terms of its objective, and as quantitative research in terms of its methodological nature. Data collection was conducted using a researcher-made questionnaire. To this end, initially, the effects and consequences of conflict were extracted from the existing theoretical literature in two groups positive and negative effects as dimensions and indicators for measuring the impact of stakeholder conflicts on various aspects of the lives of residents in rural tourism destinations. Subsequently, a researcher-made questionnaire consisting of 48 items on a 5-point Likert scale, was designed and completed by 392 residents from 19 rural tourism destinations located along three main tourism axes in Torghabeh and

Shandiz County (Shandiz District, Abardeh Rural District with four villages, Torghabeh District, Jaghargh Rural District with five villages, and Torghabeh Rural District with ten villages). The sample size was determined using Cochran's formula (error 0.05) and selected through stratified random sampling (allocating the sample size in each village proportional to its population), with participants chosen based on their awareness and informational knowledge relevant to the study topic. The collected data were analyzed using SPSS software and descriptive and inferential statistics. Additionally, for spatial analysis of conflict effects and ranking the studied villages in terms of their susceptibility to positive and negative outcomes, PSI model was used. This model, without the need for subjective weighting methods, can simultaneously, directly, and objectively calculate the weights of indicators and rank the options from the initial decision matrix, thus eliminating researcher bias. The validity of the questionnaire was assessed using two methods: comparison with a criterion and the pre-test method. Therefore, the indicators and questions were extracted and designed based on previous studies, and then the accuracy, comprehensiveness, and relevance of the designed indicators to the research topic were confirmed by the opinions of 17 rural experts and experienced specialists. The reliability of the questionnaire was confirmed using Cronbach's alpha coefficient, which showed values above 0.78 for all dimensions, indicating strong internal consistency and high reliability of the questionnaire.

Results and discussion

The results of the one-sample T-test for the indicators and dimensions of conflict impacts showed that, overall, the negative impacts of conflict on residents (mean 3.097) were significantly greater than the positive impacts (mean 2.797). This finding indicates that due to inefficient management, conflicts among stakeholders have mainly led to dysfunctional rather than functional outcomes, which is consistent with previous studies (Yang et al, 2013; Beekman et al, 2017; Gross et al, 2022) that

identify conflict as a factor reducing cooperation and community welfare, as well as research that considers environmental damage (Hjalager, 2020) and spatial degradation (Loperena, 2017) as the result of land use conflicts and reduced cooperation and welfare in local communities, and the negative perceptions of residents regarding the costs of tourism development (Teng, 2019; Gascón, 2012) as a result of inefficient management. Among the most significant dysfunctional consequences are: loss of comfort, tranquility, and privacy for villagers due to increased crowds and congestion (3.83), increased structural conflicts and misunderstandings between local and external stakeholders (3.63), decreased sense of public, social, and moral security in the village environment (average: 3.50), increased behavioral conflicts and cultural clashes between tourists and residents (3.49), reduced motivation for local and traditional economic activities in the tourism sector (3.49), emergence of disputes, physical and verbal altercations, and legal cases (3.41), development of negative attitudes, pessimism, and aversion among the local community toward tourism development (3.35), and environmental-physical consequences (average: 3.83) such as destruction of the natural environment (including littering, water pollution, damage to vegetation) and excessive construction (including unauthorized buildings and land use changes). In contrast, functional (positive) consequences were generally evaluated as lower than the theoretical average. However, the average of some indicators was higher than the mean, indicating that under certain circumstances, conflict can have constructive effects such as: revitalization of the village environment (3.41), creation of investment opportunities (3.20), increased sense of place attachment (3.15), and increased intra-group cooperation (3.14). The positive average for "energizing the rural environment" shows that in some villages, conflicts over environmental-physical issues have led to collective action and improved management. Also, the above-average score for "increasing sense of place attachment" indicates that conflict

may sometimes strengthen the identity and desire of residents to protect their place of living. Furthermore, the results from the PSI decision matrix showed that the spatial distribution of conflict consequences across the 19 studied villages was by no means homogeneous, and based on this, the villages are divided into three major spatial categories. a) Villages with predominantly non-functional (destructive) conflict: Mayan Olya, Tajer, Maj, Moghan, and Abardeh Sofla villages scored highest in non-functional consequences. In these villages, due to managerial abandonment and lack of infrastructure to respond to the massive influx of tourists, the nature of conflicts has become entirely destructive, exhausting, and anti-development, resulting in a severe decline in social capital and destruction of environmental resources. b) Villages with Predominantly Functional (Constructive) Conflict: The villages of Azghad and Garakhak fall into this category. In these locations, the presence of cohesive local institutions and the high awareness of residents have turned stakeholder conflicts into opportunities for physical-environmental dynamism, precise identification of problems, attracting government funding, and creating new and sustainable job opportunities. c) Villages with Dual Status: Prominent and large villages such as Jaghargh, Kong, Abardeh Olya, and Noghondar are polarized between functional and non-functional effects; that is, they simultaneously experience the highest rates of economic income (functional) and the most severe traffic, illegal construction, and behavioral conflicts (non-functional).

Conclusion

The findings of the research indicate that although the existing conflicts in the studied destinations have the potential to become opportunities (functional conflicts), due to inefficient management, lack of simultaneous attention to the interests of all stakeholders, and insufficient participation of local communities, the existing conflicts among stakeholders act as dysfunctional conflicts. Instead of contributing to the sustainable development of rural tourism, they have led to the weakening of local

community welfare and the intensification of environmental and cultural problems. The main root of the negative consequences of tourism is not the conflict itself, but its ineffective management. Therefore, to reduce negative impacts and also to enhance the positive effects of conflict, it is recommended to formulate and implement regulations for managing tourist flows to address overcrowding and traffic and restore residents' comfort, control construction and land-use changes, and promote responsible tourism through educating stakeholders on sustainable management principles and raising tourists' awareness. Furthermore, ensuring the fair distribution of economic benefits and providing opportunities for rural residents to participate in tourism decision-making and activities to reduce local dissatisfaction, empowering the local community through specialized training programs especially for women and youth to manage dysfunctional conflicts and turn them into constructive ones, and investing in the restoration of historical buildings and the development of infrastructure by relevant institutions (such as the Cultural Heritage Organization) for cultural revitalization and physical development of villages, are also recommended.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

This article is derived from the first author's doctoral dissertation (review of scholarly literature, data collection, and data analysis), conducted under the supervision of the second and third authors (development of the research methodology framework and contribution to the final report).

Conflict of Interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

تحلیل پیامدهای کار کردی و غیر کار کردی تعارض ذینفعان بر ساکنان مقصدهای گردشگری روستایی، مطالعه موردی: مقاصد گردشگری روستایی شهرستان طر قبه و شاندیز

میترا یاراحمدی^۱، حمدالله سجاسی قیداری^۲ ✉، حمید شایان^۳

۱- گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی، مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: mi.yarahmadi@mail.um.ac.ir

۲- نویسنده مسئول، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی، مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: ssojasi@um.ac.ir

۳- گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی، مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: shayan34@yahoo.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	تعارض میان ذینفعان، پدیده‌ای اجتناب‌ناپذیر و محوری در توسعه گردشگری روستایی است. لذا پژوهش حاضر با هدف تحلیل جامع آثار و پیامدهای تعارضات بر ساکنان مقاصد گردشگری روستایی در شهرستان طر قبه و شاندیز انجام شده است. این پژوهش از نظر هدف بنیادی- کاربردی و از نظر ماهیت روش‌شناسی، کمی است. داده‌ها از طریق پرسشگری از ۳۹۲ نفر از ساکنان ۱۹ روستای مقصد گردشگری طر قبه شاندیز گردآوری و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی (SPSS) و مدل تصمیم‌گیری چندمعیاره PSI استفاده شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که، تعارض‌های میان ذینفعان اغلب به دلیل مدیریت ناکارآمد، منجر به پیامدهای غیر کارکردی (منفی) شده است. مهم‌ترین این پیامدها شامل؛ کاهش بهزیستی (به‌ویژه سلب آسایش روستاییان به دلیل ازدحام و ترافیک)، ادراکات منفی نسبت به گردشگری، تضعیف مشارکت و روابط اجتماعی، پیامدهای محیطی-کالبدی (مانند تخریب محیط طبیعی و ساخت‌وساز بیش‌ازحد)، توزیع نابرابر درآمدها و کاهش ظرفیت متنوع‌سازی منابع درآمدی، می‌باشد. تأثیرات مثبت (کارکردی) تعارض به‌طورکلی کمتر از حد متوسط ارزیابی شده است. بااین‌حال، تحلیل فضایی نشان داد که روستاهایی مانند ازغد، گنگ و گراخک تجربه تعارض‌های کارکردی را داشته‌اند که به پویایی محیطی-کالبدی و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید انجامیده است. به‌طورکلی تأثیرات مثبت تعارض کمتر از حد متوسط ارزیابی شده و غلبه معنادار تأثیرات منفی، لزوم مداخله فوری مدیریتی را آشکار می‌سازد. لذا اتخاذ راهکارهایی چون مقررات مدیریت جریان تردد، کنترل ساخت‌وساز، توزیع عادلانه منافع اقتصادی و توانمندسازی جامعه محلی برای مدیریت تعارض‌های غیر کارکردی و تبدیل آن‌ها به تعارض‌های سازنده پیشنهاد شده است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۲/۲۵ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۵/۰۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۶/۰۸ تاریخ چاپ: ۱۴۰۵/۰۷/۱۳	
واژگان کلیدی: پیامد تعارض، ذینفعان گردشگری، گردشگری روستایی، طر قبه شاندیز.	
استناد: یاراحمدی، میترا؛ سجاسی قیداری، حمدالله و شایان، حمید. (۱۴۰۵). تحلیل پیامدهای کارکردی و غیر کارکردی تعارض ذینفعان بر ساکنان مقصدهای گردشگری روستایی، مطالعه موردی: مقاصد گردشگری روستایی شهرستان طر قبه و شاندیز. <i>فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی</i> ، ۵۸ (۲)، ۱۳۱-۱۴۷.	

<http://doi.org/10.22059/jhgr.2026.408195.1008869>

مقدمه

طی دهه‌های اخیر، گردشگری روستایی به‌عنوان یکی از راهبردهای مهم توسعه، اشتغال‌زایی و کاهش فقر در مناطق روستایی موردتوجه قرار گرفته است (Zhou et al, 2021). با این حال، گسترش گردشگری علاوه بر فرصت‌های اقتصادی، پیامدهای اجتماعی، فرهنگی و محیطی متعددی نیز به همراه دارد، از جمله تغییر سبک زندگی، افزایش قیمت زمین، ازدحام، تضادهای فرهنگی و تجاری شدن عناصر محلی (پیمانفر، ۱۳۹۹: ۲۰). این تحولات می‌تواند زمینه‌ساز تعارض میان ذینفعان مختلف مانند ساکنان محلی، گردشگران، کارآفرینان و دولت شود. تعارض در روابط انسانی پدیده‌ای اجتناب‌ناپذیر است (Rego & Almeida, 2022) و در بستر گردشگری روستایی، این تعارض‌ها ممکن است هم کاربردی و هم ناکارآمد باشد (Wang & Yotsumoto, 2019). براین اساس تاکنون از جنبه‌هایی به تعارض منافع در گردشگری پرداخته شده است، به‌عنوان مثال لوپر (۲۰۱۷) بیان می‌دارد گردشگری بر سلب مالکیت سازمان‌دهی شده دولتی از منابع طبیعی متکی است که منجر به تخریب گسترده محیط‌زیست و تعارض بین کارآفرینان گردشگری، دولت و جوامع بومی می‌شود (Loperena, 2017). هانت و همکاران (۲۰۱۵) و فازیتو و همکاران، (۲۰۱۷) استدلال می‌کنند که اکوتوریسم، عامل ایجاد تعارض میان ذینفعان ناشی از تضادها بین توسعه گردشگری و حفاظت از محیط‌زیست و تسلط منافع اقتصادی بر سایر منافع است (Hunt et al, 2015; Fazito et al, 2017). آلمیدا و همکاران (۲۰۱۷) نشان می‌دهند که در توسعه گردشگری همواره، رقابت بین منافع محیطی و اقتصادی، بین بخش عمومی و بخش خصوصی، و غلبه سیستم‌های ارزشی متفاوت در میان ذینفعان وجود دارد که به‌صورت تعارض اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی، میان ذینفعان گردشگری مشهود است (Almeida et al, 2017). وانگ (۲۰۲۱) اذعان می‌دارد که وجود تعارض‌ها در چند روستای گردشگری چین سبب گردید تا ورود گردشگران توسط روستاییان مسدود و درگیری فیزیکی بین دهقانان و یک شرکت گردشگری رخ دهد، خطوط تلفن یک شرکت گردشگری تخریب شود، تعدادی از روستاییان مورد ضرب و شتم قرار گیرند، راه رسیدن به نقطه دیدنی توسط اهالی روستا مسدود شود، مردم محلی برای ابراز نارضایتی از ترافیک در خیابان اعتراض نموده و از ورود گردشگران جلوگیری نمایند (Wang, 2021). این در حالی است که گروهی دیگر از پژوهشگران از جمله گاسکون (۲۰۱۲) بیان می‌دارد که در صورت رسیدن به تعادل در استفاده‌های خاص از منابع طبیعی و اجتماعی از طریق توسعه گردشگری جامعه‌محور، تعارض‌های موجود می‌تواند عامل مهمی در هدایت تغییر باشد که برای توسعه گردشگری ضروری است (Gascón, 2012). یانگ و همکاران (۲۰۱۳) نشان می‌دهد که شکل‌های مختلف تعارض اجتماعی، اتحادها و همکاری را بین ذینفعان گردشگری ایجاد می‌کند زیرا گروه‌های محلی، علیه شرکت‌های خارجی، که حقوق آنان را نقض می‌کنند، متحد می‌شوند (Yang et al, 2013). همچنین در این رابطه یوشی و لین‌شنگ (۲۰۲۰)، بیان می‌دارند که تعارض ناشی از تفاوت در منافع گردشگری در میان ذینفعان، آسیب‌های خاصی به ساختار اجتماعی وارد می‌کند، اما شناسایی تعارض‌های موجود و علل بروز آن‌ها و نیز مدیریت صحیح آن، تا حدی باعث پیشرفت اجتماعی نیز می‌شود (Yuxi & Linsheng, 2020).

نواحی روستایی شهرستان طرقله شاندیز به‌عنوان یکی از منطقه ییلاقی شمال شرقی ایران همواره به دلیل برخورداری از ظرفیت‌های طبیعی، اقلیمی، تاریخی و فرهنگی خاستگاه گردشگری خانه‌های دوم، گردشگری طبیعت و فرهنگی-تاریخی روستایی است (Karimi & Boley, 2023). ورود گردشگران به مناطق روستایی این شهرستان، همانند سایر مناطق روستایی، پیامدهای اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی-فرهنگی، را به همراه داشته است (Sojasi Qeidari et al, 2022). این پیامدها در طی سالیان متمادی، سبب شکل‌گیری اختلاف‌نظر، نارضایتی و تعارض میان صاحبان کاربری‌های گردشگری مستقر، ساکنان محلی، گردشگران و ارگان‌هایی (مانند سازمان‌های حفاظت از محیط‌زیست و

میراث فرهنگی) شده است. اگر تعارض‌های میان ذینفعان گردشگری روستایی به‌درستی مدیریت نگردد، می‌تواند به‌عنوان تهدیدی برای روابط فردی و گروهی ذینفعان به‌ویژه جوامع محلی تلقی شود، واکنش‌های شدید عاطفی را به همراه داشته باشد و دامنه رفتارهای تلافی‌جویانه را فراتر از افراد درگیر اولیه گسترش دهد (Chien & Ritchie, 2018). در نهایت این روابط ناکارآمد میان ذینفعان، احتمالاً مانع از توسعه گردشگری روستایی خواهد شد (farmaki, 2017). اگرچه ادبیات پژوهشی موجود، تعارض ذینفعان را یکی از چالش‌های بنیادین در مدیریت مقصدهای گردشگری روستایی قلمداد نموده است، اما فقدان نگاهی جامع که پیامدهای این تعارض را در دو طیف کارکردی و غیر کارکردی به‌طور هم‌زمان تحلیل نماید، به‌عنوان یک خلاء نظری برجسته در مطالعات گردشگری روستایی مشهود است. لذا شناسایی آثار و نتایج تعارض‌ها در مقصدهای گردشگری روستایی، ابزاری قدرتمند برای مدیریت کارآمد تعارض در اختیار برنامه ریزان قرار می‌دهد و توسعه گردشگری روستایی را بهبود می‌بخشد، از این‌رو پژوهش حاضر، با هدف پر کردن شکاف مطالعاتی موجود، به بررسی اثرات کارکردی و غیر کارکردی شکل‌گیری تعارض در مقصدهای گردشگری روستایی شهرستان طرقله شاندیز می‌پردازد و در تلاش است تا پاسخگوی این پرسش اصلی باشد که مهم‌ترین پیامدهای تعارض، در مقصدهای گردشگری روستایی مورد مطالعه چیست؟ و از چه نوع پیامدهایی (کارکردی یا غیر کارکردی) می‌باشد؟

مبانی نظری

تعارض در گردشگری روستایی، فرآیندی پویا و پیچیده از تعاملات میان ذینفعان متعدد (McKercher et al, 2005) در وضعیتی است که در آن دو (یا چند) طرف وابسته به یکدیگر تفاوت‌های «ناسازگار» یا ناتوانی در دستیابی به خواسته‌های خود را درک می‌کنند و برای تغییر این وضعیت اقدام می‌کنند (Kruczek et al, 2022). بیشترین تعارض در عرصه‌های گردشگری از نظریه تعارض اجتماعی و از فلسفه و جامعه‌شناسی سرچشمه گرفته است (Kreiner et al, 2019; Wang & Yotsumoto, 2015)، لذا پژوهشگران پیامدهای تعارض در گردشگری را عمدتاً با دو رویکرد بررسی نموده‌اند:

رویکرد کارکردگرایی ساختاری پارسونز

در کارکردگرایی ساختاری پارسونی، تعارض اجتماعی عمدتاً بر اساس این فرض که جامعه ذاتاً پایدار، یکپارچه و کارکردی است، لذا تعارض به‌عنوان یک بیماری، غیرطبیعی، مخل‌کننده و ناکارآمد تلقی می‌شود (Wang & Yotsumoto, 2019 به نقل از Parsons, 1949). در رابطه با گردشگری ادبیاتی وجود دارد که نشان می‌دهد برخی از نویسندگان با اتکا به نظریه فوق و نیز تأکید بر مشکلات و نتایج منفی مرتبط با توسعه گردشگری اظهار داشته‌اند که تعارض ماهیتی خصمانه دارد (Wang & Yotsumoto, 2019; Loperena, 2017; Marquesa et al, 2021) چراکه بسیاری از جوامع مقصد گردشگری (از جمله مقاصد گردشگری روستایی ایران) با چالش‌هایی مانند توزیع ناعادلانه مزایا (Wang, 2021)، رهبری ضعیف (Curcija et al, 2019)، بروز تفاوت‌های اجتماعی-فرهنگی (Yang et al, 2013)، تضاد در دیدگاه‌های توسعه میان ذینفعان (Almeida et al, 2018) و تضاد در منافع عمومی و احساس نارضایتی (Abu Al Haija, 2011; Dredge, 2010)، مواجه شده‌اند، این چالش‌ها اغلب علل تعارض میان ذینفعان گردشگری هستند (Curcija et al, 2019) که می‌تواند به منابع و میراث طبیعی-فرهنگی جوامع آسیب برساند (Yang et al, 2013) و در نهایت منافع ذینفعان، پتانسیل توسعه گردشگری و تحقق توسعه پایدار را در جامعه محدود می‌کند (Wang, 2021; Curcija et al, 2019). بر این اساس تعارض در گردشگری را می‌توان وضعیتی اجتماعی با نتایج مخرب (Curcija et al, 2019) ناشی از عدم توافق و تعادل قدرت بین ذینفعان گردشگری (Wang & Yotsumoto, 2019)، نقض حقوق

و منافع اولیه ذینفعان و رفتار ناعادلانه (Wang, 2021) و ارزش‌های مختلف (Almeida et al, 2017) تعریف نموده که مدیریت آن از طریق اصلاح علل بروز تعارض، امکان‌پذیر است (رضائیان، ۱۴۰۰). لذا، گروهی از نویسندگان بر اهمیت توجه به جوامع بومی برای دستیابی به گردشگری پایدار (Fletcher et al, 2016)، توجه به اهداف پایدار در توسعه گردشگری (Wang, 2021)، تقویت مفاهیم منافع عمومی و توزیع عادلانه درآمد (Dredge, 2010) ارتقای همکاری بین ذینفعان و ایجاد صلح (Causevic & Lynch, 2013)، تأکید نموده تا توسعه گردشگری، تضادهای نابرابری‌ها، خشونت‌ها و اختلافات را تشدید نکند و منجر به بروز تعارض نگردد.

رویکرد رفتاری دهرندورف^۱ و کورز^۲

این رویکرد، بیان می‌دارد که در کنار آثار مخرب و غیر کارکردی، تعارض‌ها می‌توانند بخش ضروری و مثبت همه روابط اجتماعی و لازمه تغییرات اجتماعی باشند چرا که، تعارض اغلب با همکاری و تشکیل اتحادها همراه است، اما در مطالعات گردشگری رابطه بین تعارض و پیدایش همکاری و وحدت، به‌ندرت مورد بحث قرار گرفته است (Yang et al, 2013). تنها برخی از نویسندگان موقعیت‌های تعارض در گردشگری را به‌عنوان نه مثبت و نه منفی، بلکه به شیوه‌ای سازنده یا مخرب و به‌عنوان فرصتی برای تغییر و رشد سازنده معرفی می‌کنند (Curcija et al, 2019). و بیان می‌دارند که تعارض همیشه مخرب نیست زیرا تعارض سازنده می‌تواند از طریق بحث و گفتگو آشکار شود و منجر به افزایش درک و همکاری بین ذینفعان گردشگری شود و در نهایت توسعه مثبت گردشگری در جوامع میزبان را تضمین کند (Okazaki, 2008). لذا بر اساس این نظریه توسعه گردشگری سالم می‌تواند رشد اقتصادی محلی را تحریک کند و زمینه‌های ایجاد اشتغال و سایر آثار مثبت اقتصادی را همراه با استفاده مؤثر و مناسب از منابع به‌نحوی که منجر به حداقل رساندن آثار محیط‌زیست محیطی شود، تسهیل کند (Ristić et al, 2019; Panzer-Krause, 2020; Mao et al, 2014). این رویکرد به تعارض و ادبیات نظری موجود، ابزاری تحلیلی برای درک این واقعیت فراهم می‌کند که تعارض‌های موجود در مقاصد گردشگری روستایی ایران، می‌تواند، نه صرفاً یک اختلال مخرب، بلکه فرصتی برای تغییر نهادی، بازتعریف هنجارها و پیشبرد توسعه پایدار روستایی باشد، مشروط بر آنکه از طریق گفتگو و مدیریت مشارکتی، جنبه سازنده آن تقویت شود.

براین اساس تعارض در مقاصد گردشگری، دارای جنبه‌های کارکردی (منجر به ایجاد ارتباطات اثربخش، مشارکت میان افراد و تبیین و حل مشکلات گردشگری روستایی) و غیر کارکردی (دوقطبی شدن افراد، کاهش همکاری و پیامدهای منفی برای ساکنان مقاصد) می‌باشند و به تفاوت و تضاد در منابع، نیازها یا ارزش‌ها (Kruczek et al, 2022) میان ذینفعان مختلف گردشگری (Wang, 2021)، مربوط باشد. لذا اگر قرار است یک نظام اجتماعی (مقصدهای گردشگری روستایی) از تعارض بهره‌مند شود، باید آثار منفی تعارض را کاهش و آثار مثبت را تقویت نمود (Yang et al, 2013). لذا مدیران و برنامه ریزان مقصدهای گردشگری باید تلاش کنند تا از تعارض‌ها در جهت مثبت حرکت کرده و سبب ایجاد رقابت‌های سازنده گردد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف در زمره تحقیقات بنیادی-کاربردی و از نظر ماهیت روش‌شناسی از نوع پژوهش‌های کمی می‌باشد. گردآوری اطلاعات با بهره‌گیری از پرسشنامه محقق ساخته صورت گرفته است. به این منظور ابتدا آثار و

1. Dahrendorf, 1958

2. Coser, 1998

پیامدهای تعارض در دو گروه آثار مثبت و منفی از ادبیات نظری موجود، به عنوان ابعاد و شاخص‌های سنجش اثرات تعارض میان ذینفعان بر جنبه‌های گوناگون زندگی ساکنان مقصدهای گردشگری روستایی استخراج شد. سپس پرسشنامه محقق ساخته متشکل از ۴۸ گویه (جدول ۱) در طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (از بسیار زیاد تا بسیار کم)، طراحی و توسط ۳۹۲ نفر از ساکنان ۱۹ مقصد گردشگری روستایی واقع در سه محور اصلی گردشگری شهرستان طرقبه و شاندیز (بخش شاندیز، دهستان ابرده چهار روستا و بخش طرقبه دهستان جعفرق پنج روستا و دهستان طرقبه ده روستا)، که با استفاده از فرمول کوکران (خطا ۰/۰۵) و به شیوه تصادفی طبقه‌ای (تعیین حجم نمونه در هر روستا به نسبت جمعیت آن) و با مبنی قرار دادن، آگاهی و اشراف اطلاعاتی، پاسخگو نسبت به موضوع مورد مطالعه، انتخاب شده، تکمیل شده است. داده‌های حاصل از پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آمارهای توصیفی و استنباطی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

جدول ۱. اثرات ناشی از تعارض‌ها در مقصدهای گردشگری روستایی

تعارض غیر کارکردی (ویزیتور، ناکارآمد، غیر سازنده)		تعارض کارکردی (کاربردی، سازنده)	
بعد	شاخص	بعد	شاخص
تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ کاهش ظرفیت متنوع‌سازی منابع درآمدی در زمینه گردشگری	تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ ایجاد و بهبود فرصت‌های شغلی
	❖ کاهش سطح درآمدهای حاصل از گردشگری		❖ افزایش انگیزه‌های کسب درآمد
تأثیر تعارض‌ها بر کاهش ساکنان از گردشگری	❖ کاهش امنیت شغلی در زمینه گردشگری	تأثیر تعارض‌ها بر کاهش ساکنان از گردشگری	❖ ایجاد درآمد برای مدیریت محلی
	❖ افزایش استرس شغلی در زمینه گردشگری		❖ ایجاد فرصت‌های سرمایه‌گذاری
تأثیر تعارض‌ها بر کاهش ساکنان از گردشگری	❖ کاهش انگیزه فعالیت اقتصادی در زمینه گردشگری	تأثیر تعارض‌ها بر کاهش ساکنان از گردشگری	❖ استفاده پایدار از منابع روستا (کنترل اثرات منفی زیست‌محیطی)
	❖ نگاه منفی به آثار و پیامدهای گردشگری روستایی (ضد گردشگری و ضد توسعه گردشگری)		❖ پویا شدن محیط زندگی روستایی
تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ نابرابری در توزیع درآمد	تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ رعایت بیشتر ضوابط قانونی ساخت‌وساز در روستاها
	❖ تغییر سبک زندگی روستایی		❖ هماهنگی بیشتر طرح‌های توسعه گردشگری با ارزش‌های طبیعی
تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ تغییر ارزش‌ها و هویت اجتماعی-فرهنگی	تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ تصور منفی روستائیان از مدیران روستایی
	❖ تخریب محیط طبیعی روستا (افزایش آلودگی‌های زیست‌محیطی، تخریب زمین)		❖ افزایش حس تعلق مکانی
تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ ساخت‌وساز بیش‌ازحد در روستا	تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ بهبود کیفیت زندگی روستائیان
	❖ افزایش تغییر کاربری زمین‌ها		❖ انگیزه برای حفظ فرهنگ محلی
تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ رشد پدیده زمین‌خواری	تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ انگیزه بازسازی بناهای تاریخی
	❖ رشد انگیزه‌های تخریب اموال عمومی روستا		
تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ افزایش زمینه فعالیت‌های غیرقانونی و غیرمجاز (ساخت‌وساز غیرمجاز و ...)	تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	
	❖ افزایش تضادهای کالبدی در روستاها		
تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ عدم مهمان‌نوازی روستائیان و ارائه خدمات به گردشگران	تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ پیش‌گیری از بروز اختلافات گسترده
	❖ کاهش ورود گردشگران به روستا		❖ افزایش مشارکت جامعه محلی با سایر ذینفعان
تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان		تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ برقراری ارتباطات اثربخش بین ذینفعان
			❖ افزایش همکاری درون‌گروهی روستائیان
تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان		تأثیر تعارض‌ها بر کاهش روستاییان	❖ ایجاد حس رقابت سازنده

زندگی بهره‌ی فضا و رضایت از ساکنان محلی	❖ کاهش حس تعلق مکانی
	❖ کاهش احساس امنیت (افزایش نرخ جرم و جنایت)
	❖ کاهش رضایت از کیفیت زندگی
	❖ افزایش دوگانگی اجتماعی (تضاد بین گردشگران و ساکنان محلی)
	❖ سلب آسایش ساکنان محلی
مشارکت و مشارکت و تسهیل اجتماعی	❖ کاهش همبستگی اجتماع روستاییان
	❖ کاهش اعتماد اجتماعی روستاییان
	❖ بروز نزاع و درگیری میان ذینفعان
	❖ تضعیف همکاری بین گروهی
	❖ افزایش اختلاف با ذینفعان
به انواع خدمات و مناقصات و مسابقات روستایی	❖ به انزوا کشیده شدن جامعه محلی (در استفاده از خدمات و منابع)
	❖ کاهش اختیارات خانوار در زمینه نوسازی مسکن و استفاده از نوع مصالح در ساخت یا بازسازی
سرخیلی و همکاران، ۱۳۹۵؛ شفیع ثابته و هراتی فرد، ۱۳۹۸؛ موحد و همکاران، ۱۳۹۹؛ پیمانفر، ۱۳۹۹؛ امیدوار و همکاران، ۱۴۰۰	
Almeida et al, 2017; Beekman et al, 2017; Teng, 2019; Hjalager, 2020; Wang, 2021; Gross et al, 2022; Long Ma et al, 2022	
فارسی مأخذ: با اقتباس	
لاتین	

همچنین به منظور تحلیل فضایی اثرات تعارض ذینفعان در مقصدهای مورد مطالعه، از مدل تصمیم‌گیری ψ_i (شاخص انتخاب ارجحیت)، استفاده شده است. این مدل، که در سال ۲۰۱۰ توسط مانیا و بات^۲ معرفی شد، یکی از روش‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره^۳ (MCDM) است که چارچوبی تحلیلی برای حل مسائل تصمیم‌گیری پیچیده ارائه می‌دهد. مزیت کلیدی این رویکرد، امکان محاسبه هم‌زمان وزن معیارها و رتبه‌بندی گزینه‌ها با بهره‌گیری از یک ماتریس تصمیم واحد است. فرآیند این مدل شامل نه مرحله سیستماتیک است که از شناسایی اولیه هدف و معیارها آغاز شده و با تشکیل ماتریس تصمیم و نرمال‌سازی داده‌ها ادامه می‌یابد. در این مسیر، ارزش‌های میانگین، اولویت تغییر و انحراف معیار محاسبه شده تا در نهایت ارزش نهایی و مقدار ψ_i برای هر گزینه تعیین شود. این مقدار نهایی به عنوان مبنایی برای رتبه‌بندی نزولی گزینه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد و به انتخاب بهینه منجر می‌شود (Attri and Grover, 2015: 208-210).

به منظور سنجش روایی پرسشنامه از دو روش مقایسه با معیار و روش پیش‌آزمون، بهره گرفته شده است، لذا شاخص‌ها و سؤالات، با بهره‌گیری از مطالعات پیشین استخراج و طراحی گردید. سپس میزان درستی، جامعیت و انطباق شاخص‌های طراحی شده با موضوع پژوهش، با بهره‌گیری از نظرات ۱۷ نفر از خبرگان روستایی (شامل ۳ نفر از نمایندگان هر گروه از ذینفعان گردشگری: ساکنان محلی، صاحبان کسب‌وکارهای گردشگری و مدیران روستایی، که به شیوه نمونه‌گیری هدفمند بر اساس دانش و آگاهی از موضوع مورد بررسی، تعیین شد) و کارشناسان و متخصصان مجرب (شامل ۸ نفر از اساتید دانشگاه و نمایندگان سازمان‌های دولتی ذی‌ربط)، مورد ارزیابی قرار گرفته است. همچنین میزان پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از روش آلفا کرونباخ مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که میزان پایایی به دست آمده (۰/۸۸۵) در سطح بالا می‌باشد و پژوهش صورت گرفته از اعتمادپذیری، اعتبار و یا پایایی لازم برخوردار

1. Preference selection index
2. Maniya and Bhatt
3. multi-criteria decision making

می‌باشد.

یافته‌ها

تحلیل ویژگی‌های پاسخگویان نشان داد که میانگین سنی افراد نمونه ۴۰ سال، از نظر ترکیب جنسیتی، ۷۰ درصد پاسخگویان مردان و ۳۰ درصد زنان می‌باشند. همچنین ۹۲ درصد از آن‌ها متأهل و ۴۸ درصد دیپلم، ۳۴ درصد تحصیلات ابتدایی و متوسطه اول و ۱۸ درصد دارای تحصیلات آکادمیک هستند. بررسی ساختار اشتغال جامعه نمونه نشان داد که ۵۳ درصد در بخش خدمات، ۲۶ درصد در بخش کشاورزی و تنها ۳۲ درصد به‌صورت مستقیم در بخش مشاغل گردشگری اشتغال دارند که این امر نشان‌دهنده سهم ناچیز جامعه بومی از هسته اصلی درآمدهای گردشگری منطقه است. علاوه بر این، ۵۶ درصد از پاسخگویان اظهار داشتند که به‌طور مستقیم تعارض با سایر ذینفعان را تجربه نموده و ۴۴ درصد دیگر نیز شاهد بروز این تعارضات در محیط روستای خود بوده‌اند.

تحلیل تأثیرات منفی تعارض ذینفعان گردشگری بر جوامع روستایی

به‌منظور بررسی تفاوت میزان تأثیر تعارض بر ابعاد سنجش تأثیرات منفی تعارض بر ساکنان مقصدهای گردشگری روستایی مورد مطالعه، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است (جدول ۲). با توجه به مقادیر میانگین‌ها و اندازه اثر^۱ (Cohen's D) می‌توان بیان نمود که تعارض‌های موجود میان ذینفعان، تأثیرات منفی چون: کاهش بهزیستی روستاییان (با میانگین ۳/۲۳۱)، ایجاد ادراکات منفی نسبت به گردشگری (۳/۱۸۹)، تضعیف مشارکت جوامع محلی در زمینه گردشگری (۳/۱۶۵) و ایجاد تضادهای محیطی-کالبدی در روستا (۳/۱۰۳)، به همراه گذاشته است. اما مقادیر اندازه اثر حاکی از آن است که اثر اختلاف بین میانگین تأثیر تعارض بر ابعاد مورد مطالعه، با مقدار مفروض، در سطح کم و متوسط می‌باشد. لذا با توجه به مقادیر میانگین‌ها و اندازه اثر می‌توان بیان نمود که بیشترین تأثیر منفی که تعارض‌ها برای ساکنان مقصدهای گردشگری روستایی مورد مطالعه در پی داشته است، کاهش بهزیستی روستاییان و ایجاد ادراکات منفی نسبت به گردشگری می‌باشد.

جدول ۲. ارزیابی تأثیرپذیری اقتصادی، اجتماعی و محیطی جوامع روستایی از تعارض‌های غیر کارکردی

شاخص	میانگین	انحراف معیار	اندازه اثر	مقدار آزمون = ۳				۹۵٪ سطح احتمال	
				آماره t	درجه آزادی	معناداری	اختلاف میانگین	حداقل	حداکثر
کاهش تاب‌آوری اقتصادی	۳/۰۲۲	۰/۷۷۱	۰/۰۳	۰/۵۶۴	۳۹۱	۰/۵۷۳	۰/۰۲۲	-۰/۰۵	۰/۱۰
ادراکات منفی	۳/۱۸۹	۰/۵۷۴	۰/۳۳	۶/۵۲۶	۳۹۱	۰/۰۰۰	۰/۱۸۹	۰/۱۳	۰/۲۵
تضادهای محیطی-کالبدی	۳/۱۰۳	۰/۶۹۵	۰/۱۵	۲/۹۳۹	۳۹۱	۰/۰۰۳	۰/۱۰۳	۰/۰۳	۰/۱۷
عدم پذیرش گردشگری	۲/۹۹۶	۰/۹۵۹	۰/۰۰	-۰/۰۷۹	۳۹۱	۰/۹۳۷	-۰/۰۰۴	-۰/۱۰	۰/۰۹
کاهش بهزیستی	۳/۲۳۱	۰/۴۷۹	۰/۴۸	۹/۵۲۴	۳۹۱	۰/۰۰۰	۰/۲۳۱	۰/۱۸	۰/۲۸
تضعیف مشارکت	۳/۱۶۵	۰/۷۱۸	۰/۲۳	۴/۵۶۱	۳۹۱	۰/۰۰۰	۰/۱۶۵	۰/۰۹	۰/۰۳۴
کاهش قدرت و اختیارات	۲/۶۳۴	۰/۷۰۳	-۰/۵۲	-۱۰/۳۱۰	۳۹۱	۰/۰۰۰	-۰/۳۶۶	-۰/۴۴	-۰/۳۰

همچنین نتایج این آزمون در سطح شاخص‌های سنجش تأثیر منفی تعارض بر ساکنان مقصدهای گردشگری روستایی مورد مطالعه، نشان می‌دهد که میانگین تمام شاخص‌های منفی تعارض به‌طور معناداری بالاتر (در سطح کم و متوسط) از

۱. کران‌های اندازه اثر برابر است با: $d < ۰/۱۹$ = اثر ضعیف، $d > ۰/۲$ = $d > ۰/۴۹$ = اثر متوسط، $d > ۰/۵$ = اثر قوی و $d > ۰/۸$ = اثر بسیار قوی

مقدار مفروض است و بیشترین تأثیر منفی تعارض‌ها بر شاخص‌های: سلب آسایش روستاییان (میانگین ۳/۸۳) به دلیل ازدهام و ترافیک ایجادشده در روستا ناشی از حضور گردشگران و تخریب محیط طبیعی روستا (۳/۸۱) به دلیل افزایش حجم زباله در طبیعت، و پس‌از آن به ترتیب بر شاخص‌های: افزایش اختلاف با ذینفعان (۳/۶۳)، افزایش تضاد بین گردشگران و ساکنان (۳/۴۹)، کاهش احساس امنیت (۳/۵۰) و کاهش انگیزه‌های درآمدی (۳/۴۹) و کمترین تأثیر آن بر شاخص‌های: کاهش اختیار ساکنان محلی در استفاده از مصالح به‌منظور بازسازی و نوسازی مسکن (۲/۴۰) و رشد انگیزه‌های تخریب اموال عمومی روستا (۲/۳۳)، می‌باشد.

تحلیل تأثیرات منفی تعارض ذینفعان گردشگری بر جوامع روستایی

نتایج آزمون T تک نمونه‌ای در سطح تأثیر تعارض بر ابعاد سنجش تأثیرات مثبت تعارض بر ساکنان مقصدهای گردشگری روستایی مورد مطالعه (جدول ۳)، بیانگر آن است که میزان تأثیرگذاری تعارض‌ها بر ابعاد مورد مطالعه کمتر از مقدار مفروض و اثر این اختلاف در سطح متوسط می‌باشد. این مسئله بیانگر آن است که مدیریت تعارض‌ها در مقصدهای مورد مطالعه به‌گونه‌ای نبوده است که دربردارنده آثار و پیامدهای مثبت قابل‌توجه در تمامی روستاهای مورد مطالعه باشد.

جدول ۳. ارزیابی تأثیرپذیری اقتصادی، اجتماعی و محیطی جوامع روستایی از تعارض‌های کارکردی

مقدار آزمون = ۳						اندازه اثر	انحراف معیار	میانگین	شاخص
۹۵٪ سطح احتمال	اختلاف میانگین	معناداری	درجه آزادی	آماره t					
حداقل	حداکثر								
۰/۰۴	-۰/۱۷	-۰/۰۶۴	۰/۲۱۰	۳۹۱	-۱/۲۵۵	۰/۰۶	۱/۰۱۶	۲/۹۳۶	شکوفایی اقتصادی
-۰/۱۹	-۰/۳۳	-۰/۲۵۸	۰/۰۰۰	۳۹۱	-۷/۴۷۵	۰/۳۸	۰/۶۸۲	۲/۷۴۲	پایداری محیطی
-۰/۱۳	-۰/۲۹	-۰/۲۱۰	۰/۰۰۰	۳۹۱	-۵/۳۶۹	۰/۲۷	۰/۷۷۴	۲/۷۹۰	احیای فرهنگی
-۰/۱۸	-۰/۳۴	-۰/۲۶۳	۰/۰۰۰	۳۹۱	-۶/۳۴۶	۰/۳۲	۰/۸۲۱	۲/۷۳۷	تقویت مشارکت

همچنین نتایج این آزمون در سطح شاخص‌های سنجش تأثیر مثبت تعارض بر ساکنان مقاصد، بیانگر آن است که اگرچه میان میانگین شاخص‌های مورد مطالعه، با مقدار مفروض، تفاوت وجود دارد اما میزان این تفاوت اندک است. به عبارتی می‌توان میزان تأثیرات مثبت تعارض برای جامعه محلی نزدیک به متوسط دانست. با این وجود، استفاده ناپایدار از منابع، کم‌توجهی به حفظ و احیای جاذبه‌های تاریخی و عدم ارتباط اثربخش و مشارکت ذینفعان با یکدیگر، حاکی از آن است که تعارض‌ها در مقصدهای مورد مطالعه به نحو مطلوب مدیریت نشده است، لذا تعارض‌ها نتوانسته است منجر به توسعه و بهبود شرایط زندگی روستاییان شود و بیشترین تأثیر مثبت تعارض‌ها برای برخی از مقصدهای مورد مطالعه؛ پویا شدن محیط روستا (میانگین ۳/۴۱)، بوده است.

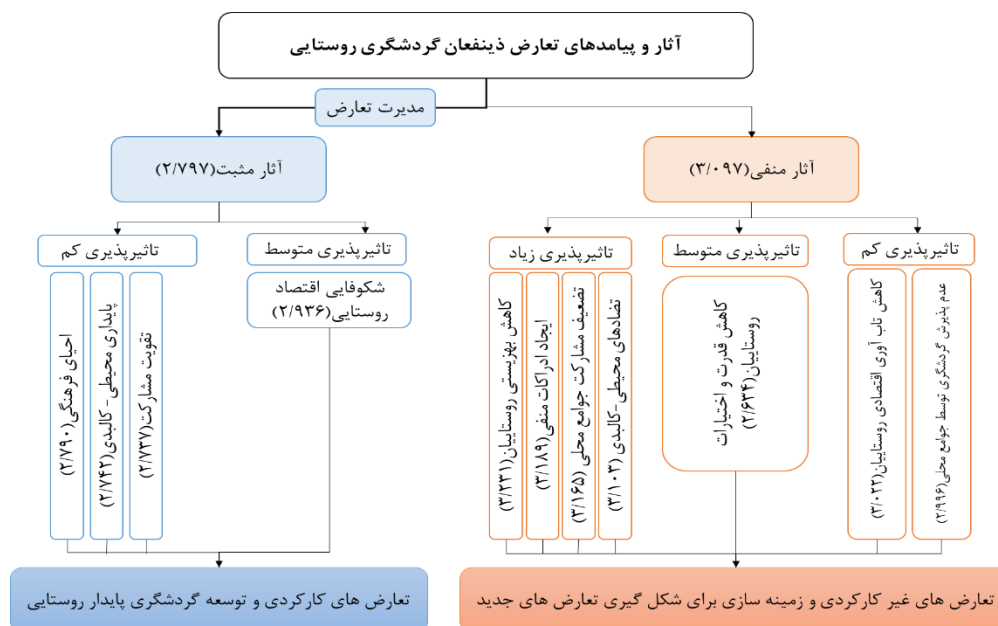
مقایسه میزان تأثیرات مثبت و منفی تعارض ذینفعان گردشگری بر جوامع روستایی

نتایج حاصل از مقایسه میزان تأثیرات مثبت و منفی تعارض ذینفعان گردشگری بر ساکنان مقصدهای گردشگری روستایی مورد مطالعه (جدول ۴)، نشان می‌دهد که علی‌رغم پیامدهای کارکردی تعارض در برخی از مقاصد، تعارض ذینفعان در مقصدهای گردشگری روستایی مورد مطالعه به نحو مطلوب مدیریت نشده و آثار منفی تعارض (با میانگین ۳/۰۹۷) نسبتاً بیشتر از آثار مثبت آن (۲/۷۹۷) بوده است (شکل ۱). لذا تعارض‌های موجود میان ذینفعان در مقصدهای

گردشگری روستایی مورد مطالعه را می‌توان از نوع تعارض‌های غیر کارکردی دانست.

جدول ۴. مقایسه میزان تأثیرات مثبت و منفی تعارض ذینفعان گردشگری بر جوامع روستایی

مقدار آزمون = ۳		انحراف معیار		اندازه اثر		آماره t		درجه آزادی		معناداری		اختلاف میانگین		۹۵٪ سطح احتمال	
اثرات تعارض	میانگین	انحراف معیار	اندازه اثر	آماره t	درجه آزادی	معناداری	اختلاف میانگین	۹۵٪ سطح احتمال	حداکثر	حداکثر	حداکثر	حداکثر	حداکثر	حداکثر	حداکثر
غیر کارکردی	۳/۰۹۷	۰/۴۲۳	۰/۲۳	۴/۵۵۷	۳۹۱	۰/۰۰۰	۰/۰۹۷	۰/۰۶	۰/۱۴	۰/۱۴	۰/۱۴	۰/۰۶	۰/۱۴	۰/۱۴	۰/۱۴
کارکردی	۲/۷۹۷۴	۰/۷۴۴	۰/۲۷	-۵/۳۹۱	۳۹۱	۰/۰۰۰	-۰/۲۰۳	-۰/۲۸	-۰/۱۳	-۰/۱۳	-۰/۱۳	-۰/۲۸	-۰/۱۳	-۰/۱۳	-۰/۱۳

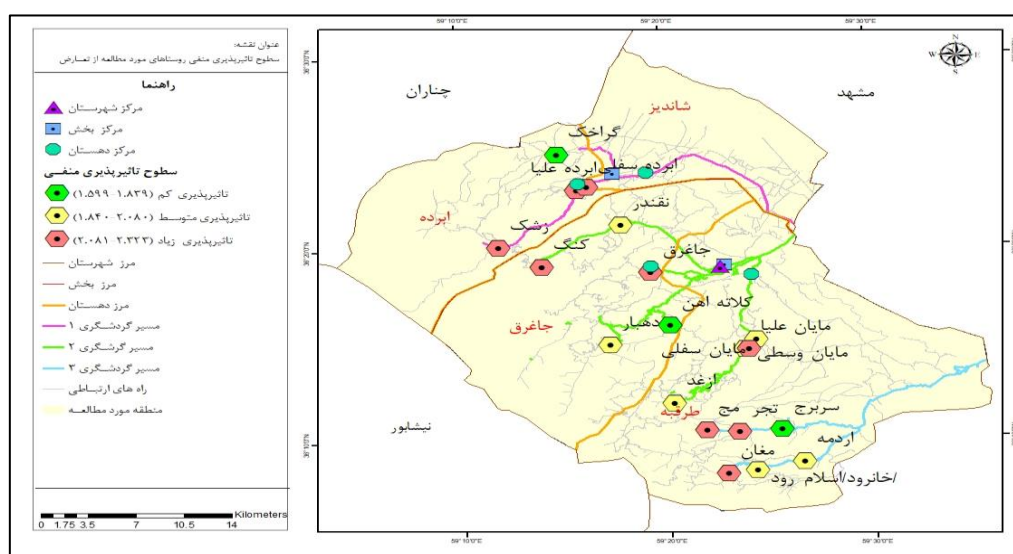
شکل ۱. آثار و پیامدهای مثبت و منفی تعارض بر ساکنان مقصدهای گردشگری روستایی مورد مطالعه

بررسی میزان تأثیرات تعارض ذینفعان گردشگری به تفکیک روستاها

به منظور تحلیل فضایی تأثیرپذیری مقصدهای گردشگری روستایی مورد مطالعه از تعارض ذینفعان، با بهره‌گیری از خروجی مدل PSI، یک ارزیابی کلی از برآیند تأثیرات مثبت (جدول ۵) و منفی (جدول ۶) تعارض بر مقصدهای مورد مطالعه ارائه شده است. نتایج این مدل بیانگر آن است که میزان تأثیرات **منفی** تعارض در مقصدهای گردشگری روستایی مورد مطالعه با یکدیگر تفاوت دارد به طوری که تعارض‌های موجود، بیشترین پیامد منفی را به ترتیب برای ساکنان روستاهای؛ ابرده سفلی، ابرده علی، جاغرق، مچ، کنگ، تاجر، مغان، زشک، مایان علیا، نغندر، ازغد، میان وسطی، میان سفلی، دهبار، خانرود و اردمه و کمترین پیامد منفی را به ترتیب برای ساکنان روستاهای؛ گراخک، سربرج، و کلاته‌آهن، در پی داشته است. همچنین می‌توان روستاهای مورد مطالعه را از نظر تأثیرپذیری منفی از تعارض‌ها به سه گروه با تأثیرپذیری زیاد، متوسط و تأثیرپذیری کم طبقه‌بندی نمود. براین اساس میزان تأثیرات منفی تعارض در روستاهای؛ ابرده سفلی، ابرده علیا، جاغرق، مچ، کنگ، تاجر، مغان، زشک و مایان علیا، در سطح زیاد، در روستاهای؛ نغندر، ازغد، مایان وسطی، میان سفلی، دهبار، خانرود و اردمه، در سطح متوسط و در روستاهای؛ کلاته‌آهن، سربرج و گراخک در سطح کم می‌باشد (شکل ۲).

جدول ۵. میانگین و میزان تأثیرات منفی تعارض بر جوامع روستایی

روستا	اثرات منفی	Psi	رتبه	روستا	اثرات منفی	Psi	رتبه
جاغرق	۳/۲۶۲	۲/۱۶۶	۳	تجر	۳/۳۳۹	۲/۰۹۵	۶
نغندر	۳/۱۴۷	۲/۰۲۶	۱۰	مج	۳/۳۷۷	۲/۱۵۷	۴
کنگ	۲/۷۴۳	۲/۰۹۹	۵	اردمه	۳/۱۲۶	۱/۸۹۸	۱۶
کلاته آهن	۲/۷۱۶	۱/۸۱۸	۱۷	خانرود	۳/۱۰۰	۱/۹۲۹	۱۵
دهبار	۲/۹۹۰	۱/۹۳۵	۱۴	مغان	۳/۲۳۸	۲/۰۸۸	۷
مایان علیا	۳/۱۲۹	۲/۰۸۱	۹	گراخک	۲/۵۳۳	۱/۵۹۹	۱۹
مایان وسطی	۳/۰۳۵	۱/۹۵۳	۱۲	ابرده علیا	۳/۳۷۵	۲/۲۹۴	۲
مایان سفلی	۳/۰۰۳	۱/۹۴۹	۱۳	ابرده سفلی	۳/۳۹۰	۲/۳۲۳	۱
ازغد	۲/۳۰۴	۱/۹۷۸	۱۱	زשک	۳/۱۴۵	۲/۰۸۶	۸
سربرج	۲/۵۶۵	۱/۶۸۳	۱۸				

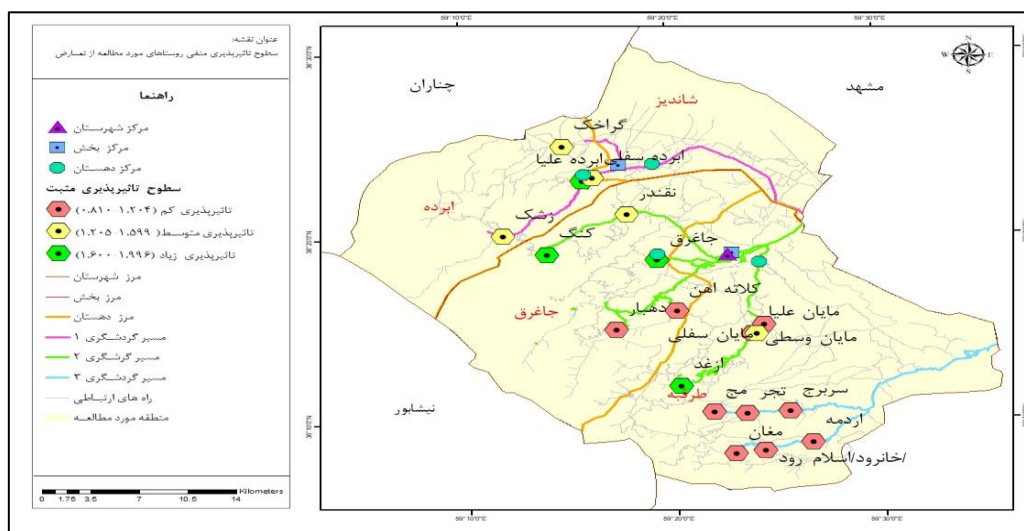
شکل ۲. میزان تأثیرپذیری منفی ساکنان مقصدهای گردشگری روستایی مورد مطالعه از تعارض‌ها بر اساس مدل psi

همچنین نتایج این مدل بیانگر تفاوت میزان تأثیرات مثبت تعارض در مقصدهای مورد مطالعه می‌باشد. به‌طوری‌که تعارض‌های موجود، بیشترین آثار مثبت را به ترتیب برای ساکنان روستاهای؛ ازغد، کنگ، جاغرق، ابرده علیا، زشک، گراخک، نغندر، ابرده سفلی و مایان علیا و کمترین آثار مثبت را برای ساکنان روستاهای؛ سربرج، مایان وسطی، کلاته آهن، مایان سفلی، تجر، مج، خانرود، دهبار، مغان و اردمه، به همراه داشته است. همچنین روستاهای مورد مطالعه از نظر تأثیرپذیری مثبت از تعارض‌ها به سه گروه طبقه‌بندی می‌شود. براین اساس میزان تأثیرات مثبت تعارض در روستاهای؛ ازغد، کنگ، جاغرق و ابرده علیا، در سطح زیاد، در روستاهای؛ زشک، گراخک، نغندر، ابرده سفلی و مایان علیا، متوسط و در روستاهای؛ اردمه، مغان، دهبار، خانرود، مج، تجر، مایان سفلی، کلاته آهن، مایان وسطی و سربرج، کم می‌باشد (شکل ۳).

جدول ۶. میانگین و میزان تأثیرات مثبت تعارض بر جوامع روستایی

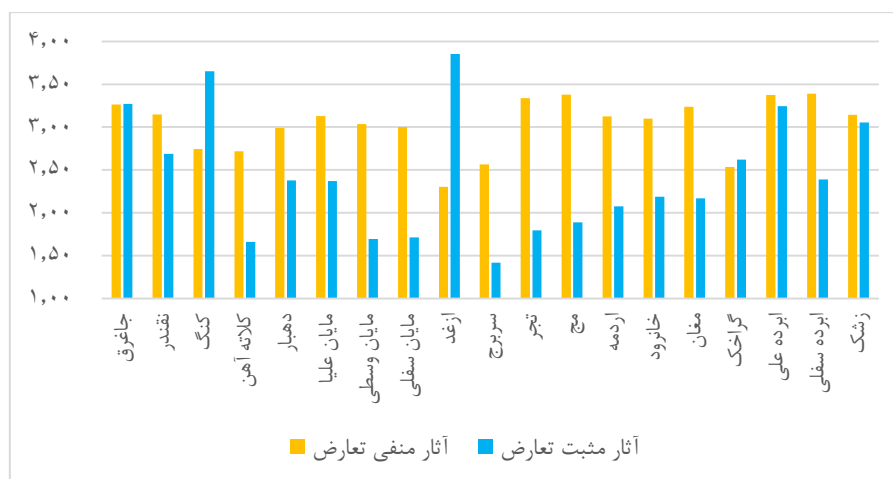
روستا	اثرات مثبت	Psi	رتبه	روستا	اثرات مثبت	Psi	رتبه
جاغرق	۳/۲۷۲	۱/۶۸۸	۳	تجر	۱/۷۹۴	۰/۹۶۳	۱۵
نغندر	۲/۶۸۸	۱/۳۶۹	۷	مج	۱/۸۸۸	۱/۰۰۳	۱۴

کنگ	۳/۶۵۱	۱/۸۶۱	۲	اردمه	۲/۰۷۶	۱/۱۴۵	۱۰
کلاته آهن	۱/۶۵۹	۰/۹۰۸	۱۷	خانرود	۲/۱۸۸	۱/۱۲۲	۱۳
دهبار	۲/۳۷۶	۱/۱۳۳	۱۲	مغان	۲/۱۶۹	۱/۱۳۹	۱۱
مایان علیا	۲/۳۷۱	۱/۲۰۸	۹	گراخک	۲/۶۱۹	۱/۴۳۲	۶
مایان وسطی	۱/۶۹۴	۰/۹۰۶	۱۸	ابرده علی	۳/۲۴۴	۱/۶۴۴	۴
مایان سفلی	۱/۷۱۲	۰/۹۲۳	۱۶	ابرده سفلی	۲/۳۸۸	۱/۲۵۸	۸
ازغد	۳/۸۵۳	۱/۹۹۶	۱	ز شک	۳/۰۵۳	۱/۵۸۰	۵
سربرج	۱/۴۱۸	۰/۸۱۰	۱۹				

شکل ۳. میزان تأثیرپذیری مثبت ساکنان مقصدهای گردشگری روستایی مورد مطالعه از تعارضها بر اساس مدل ψ

به طور کلی بررسی نتایج حاصل از تحلیل خروجی های مدل ψ ، نشان می دهد که تعارض های غیر کارکردی، که پیامدهای منفی قابل توجهی بر مقصدهای گردشگری دارند، در روستاهایی نظیر مایان علیا، تاجر، مج و سایر روستاهای مورد مطالعه، غالب هستند. این یافته ها حاکی از آن است که در این مناطق، تعارض ها به جای ایجاد فرصت های توسعه، منجر به آسیب های محیطی و اجتماعی شده است. در مقابل، نتایج مدل ψ برای روستاهای ازغد و گراخک، نشان دهنده تعارض های کارکردی است که با تأثیرات مثبت همراه بوده و به تقویت مشارکت محلی، افزایش آگاهی اجتماعی و توسعه زیرساخت ها کمک نموده است. همچنین تعارض ها در روستاهای جاعرق، کنگ، ابرده علیا و نغندر، پیامدهای دوگانه و متناقضی به همراه داشته است؛ به طوری که مدیریت مؤثر تعارض ها به تقویت مشارکت و ایجاد فرصت های شغلی منجر شده، در حالی که افزایش بی رویه گردشگران موجب تخریب محیط زیست و تغییرات فرهنگی گردیده است. به علاوه، روستاهای کلاته آهن و سربرج به دلیل ماهیت طبیعت گردی و فاصله فیزیکی از بافت اصلی روستا، کمترین تأثیر مثبت و منفی را تجربه کرده اند (شکل ۴). این مقایسه نشان می دهد که تأثیر تعارض ها بسته به نحوه مدیریت، می تواند از یک طیف کاملاً مخرب تا یک طیف کاملاً سازنده متغیر باشد و توسعه زیرساختی و رفاهی مقصدها، فراهم آوردن زمینه های مشارکت و ایجاد فرصت های شغلی متنوع برای ساکنان محلی از عوامل کلیدی در تعیین برآیند نهایی تعارض ها می باشد. این یافته در مقصدهای گردشگری روستایی ازغد و کنگ، کاملاً مشهود است.

شکل ۴. نمودار میانگین تأثیرات مثبت و منفی تعارض در مقصدهای گردشگری روستایی مورد مطالعه

بحث

نتایج حاصل از بررسی آثار و پیامدهای مثبت و منفی تعارض در مقصدهای گردشگری روستایی مورد مطالعه، نشان می‌دهد که، تعارض‌های میان ذینفعان در حوزه گردشگری روستایی، اغلب به دلیل مدیریت ناکارآمد، منجر به پیامدهای غیر کارکردی شده که به شدت بر زندگی روستاییان تأثیر منفی گذاشته است. این پیامدها به‌ویژه در چند بعد کلیدی برجسته می‌باشد. یکی از مهم‌ترین این پیامدها، (الف) کاهش بهزیستی روستاییان است؛ به‌طوری‌که ازدحام و ترافیک ناشی از حضور گردشگران، آرامش و آسایش ساکنان محلی را مختل نموده است. همچنین ایجاد تضاد و دوگانگی اجتماعی میان گردشگران و ساکنان محلی، سبب کاهش احساس امنیت روستاییان شده. همچنین گسترش فعالیت‌های در تضاد با فرهنگ جامعه محلی (مانند: مصرف مشروبات الکلی، دخانیات و ...) نیز این وضعیت را تشدید کرده است. این تعارض‌ها همچنین منجر به (ب) ادراکات منفی نسبت به گردشگری در میان ساکنان شده است، که پیامدهایی همچون نارضایتی از ورود گردشگران و تضعیف انگیزه برای فعالیت‌های اقتصادی مرتبط با گردشگری را به دنبال داشته است. علاوه بر این، تعارض‌ها به (ج) تضعیف مشارکت و روابط اجتماعی منجر شده و با افزایش اختلافات و نزاع بین ذینفعان، کاهش همبستگی اجتماعی و همکاری‌های برون گروهی همراه شده است. از سوی دیگر، (د) پیامدهای محیطی-کالبدی نیز قابل مشاهده است، به‌طوری‌که تعارض‌ها باعث ساخت‌وساز بیش‌ازحد و تغییر کاربری اراضی شده که در نهایت به تضادهای کالبدی در روستاها انجامیده است. تخریب محیط طبیعی به دلیل افزایش زباله‌ها و عدم مدیریت مناسب آن، نیز این وضعیت را تشدید نموده است. (ه) در بعد اقتصادی نیز، این تعارض‌ها به کاهش ظرفیت متنوع سازی منابع درآمدی و توزیع نابرابر درآمدهای حاصل از گردشگری منجر شده که فرصت بهره‌مندی روستاییان از درآمدهای گردشگری را کاهش داده است. با وجود تأثیرات منفی غالب، تأثیرات مثبت (کارکردی) تعارض به‌طور کلی کمتر از حد متوسط ارزیابی شده که نشان‌دهنده مدیریت ضعیف تعارض است. با این حال، در برخی ابعاد، پیامدهای مثبتی نیز مشاهده شده است. به‌عنوان مثال، تلاش‌های صورت گرفته به‌منظور کاهش نارضایتی‌ها و بهبود تجربه سفر گردشگران، از طریق افزایش سرمایه‌گذاری‌های زیرساختی، تا حدی به پویایی و توسعه کالبدی محیط روستا، احیای فرهنگی و بازسازی بناهای تاریخی و بهبود کیفیت زندگی روستاییان، کمک نموده و تقویت حس تعلق مکانی را در پی است. همچنین تلاش‌های صورت گرفته در جهت کاهش نارضایتی ساکنان محلی و توزیع عادلانه درآمدها در برخی از روستاهای مورد مطالعه، منجر به ایجاد فرصت‌های شغلی و کسب درآمد برای ساکنان محلی شده است. علاوه بر این، در برخی از

روستاهای مورد مطالعه، تعارض‌ها به افزایش همکاری درون و برون گروهی منجر شده است، که با فعال شدن جامعه محلی، پیش‌گیری از بروز اختلافات گسترده میان ذینفعان را در پی داشته است. در این راستا نتایج حاصل از تحلیل فضایی پیامدهای مثبت و منفی گردشگری روستایی نشان می‌دهد که تعارض‌های شکل گرفته در روستاهای میان‌علیا، تاجر، مچ، مغان، ابرده سفلی، زشک، دهبار، میان‌وسطی، میان‌سفلی، اردمه و خانرود با توجه به تأثیرپذیری منفی زیاد و متوسط، از نوع تعارض‌های غیر کارکردی است که خود زمینه‌ساز بروز تعارض‌های جدید، می‌گردد. در مقابل، روستاهای ازغد و گراخک به دلیل تأثیرپذیری مثبت زیاد و متوسط، تجربه تعارض‌های کارکردی را داشته‌اند که به پویایی محیطی-کالبدی و فرصت‌های شغلی جدید انجامیده است. همچنین روستاهای جاعرق، کنگ، ابرده علیا و نغندر با تأثیرات مثبت و منفی تقریباً برابر، در وضعیت دوگانه (تعارض کارکردی و غیر کارکردی) قرار دارند. در نهایت، روستاهای کلاته آهن و سربرج به دلیل ماهیت طبیعت‌گردی و فاصله مکانی از بافت اصلی روستا، کمترین تأثیرات مثبت و منفی را از گردشگری پذیرفته‌اند. به‌طور خلاصه، نتایج پژوهش به‌وضوح نشان می‌دهد که در مناطق مورد مطالعه، تأثیرات منفی تعارض (با میانگین ۳/۰۹۷) به‌طور معناداری بیشتر از تأثیرات مثبت آن (با میانگین ۲/۷۷) بوده است. نتایج حاصله با یافته‌های مطالعات انجام‌شده توسط؛ Gross et al, 2022 و Beekman et al, 2017، Yang et al, 2013 که تعارض را عامل کاهش همکاری بین گروهی و رفاه جوامع و مدیریت آن را عامل افزایش همکاری درون‌گروهی می‌دانند. و نیز نتایج مطالعات Teng, 2019 و Gascón, 2012 که نشان می‌دهد ساکنان محلی تأثیرات منفی توسعه گردشگری مانند: تضادهای فرهنگی، اجتماعی و محیطی را به‌عنوان هزینه درک می‌کنند، بنابراین، سطوح بالاتر تعارض گردشگری منجر به هزینه‌های بیشتر ادراک‌شده توسط ساکنان محلی و کاهش حمایت آن‌ها از توسعه گردشگری می‌گردد، همخوانی دارد. همچنین نتایج پژوهش Hjalager, 2020 و Loperena, 2017 که حاکی از بروز آسیب‌های زیست‌محیطی و تخریب فضایی، در نتیجه تضادهای کاربری زمین در مقصدهای گردشگری است و یافته‌های پژوهش Long Ma et al, 2022، که اذعان می‌دارند تعارض‌ها می‌تواند منجر به تعادل منافع و مصالحه متقابل توسط دو طرف (ساکنان محلی و گردشگران) در یک فرآیند مذاکره‌ای شود، با نتایج پژوهش حاضر همسو می‌باشد. بنابراین، تداوم روند گردشگری روستایی بدون توجه به منافع، ارزش‌ها و اهداف تمامی ذینفعان و مدیریت پیامدهای منفی آن، زمینه‌ساز شکل‌گیری تعارض‌های جدید، روابط ناکارآمد میان ذینفعان و مانع توسعه گردشگری روستایی خواهد شد. لذا این پژوهش بر ضرورت رویکردی جامع‌نگر و مشارکتی در برنامه‌ریزی توسعه گردشگری‌های تأکید می‌نماید.

نتیجه‌گیری

تعارض، به‌عنوان یک پدیده اجتناب‌ناپذیر و ذاتی در نظام‌های پیچیده اجتماعی، نقشی محوری در شکل‌دهی به مسیر توسعه گردشگری روستایی ایفا می‌نماید. پژوهش حاضر با هدف تحلیل و ارزیابی جامع آثار و پیامدهای تعارض میان ذینفعان بر ساکنان مقصدهای گردشگری روستایی انجام پذیرفته است تا بتواند تأثیرات دوگانه این پدیده را بر پایداری ابعاد اجتماعی، اقتصادی و محیطی جوامع میزبان واکاوی نماید. یافته‌های پژوهش مؤید آن است که اگر چه بهره‌گیری از راهبردهایی چون: سرمایه‌گذاری‌های زیرساختی، تلاش در جهت توزیع عادلانه درآمدها و جلب مشارکت ساکنان محلی، توانسته در برخی از مقاصد مورد مطالعه، نقش بسزایی در کاهش نارضایتی‌های ساکنان محلی و بهبود تجربه سفر گردشگران و تعارضات ناشی از آن، ایفا نماید. با این حال واکاوی دقیق ابعاد مختلف پیامدهای تعارض، بازتاب‌دهنده تمرکز غالب پیامدهای غیر کارکردی تعارض به‌ویژه در ابعاد: کاهش بهزیستی روستاییان، ادراکات منفی نسبت به گردشگری،

تضعیف مشارکت و روابط اجتماعی، پیامدهای محیطی-کالبدی و بعد اقتصادی، می‌باشد. این وضعیت نشان‌دهنده آن است که تعارض‌های موجود در مقاصد مورد مطالعه، هرچند ظرفیت تبدیل شدن به فرصت (تعارض کارکردی) دارا می‌باشند، اما به دلیل مدیریت ناکارآمد، عدم توجه هم‌زمان به منافع تمامی ذینفعان و مشارکت جوامع محلی، تعارض‌های موجود میان ذینفعان به عنوان تعارض‌های غیر کارکردی عمل نموده و به جای کمک به توسعه پایدار گردشگری روستایی، باعث تضعیف رفاه جامعه محلی و تشدید مشکلات محیطی و فرهنگی شده است. به‌طور کلی پژوهش حاضر با عبور از نگاهی که تعارض را تنها یک پدیده منفی می‌بیند، به تبیین این واقعیت می‌پردازد که ریشه اصلی پیامدهای منفی گردشگری، نه خود تعارض، بلکه مدیریت ناکارآمد آن است. لذا یافته‌های این پژوهش راه را برای تبدیل تعارض‌ها به همکاری‌های سازنده هموار کرده و نشان می‌دهد که چگونه می‌توان با اصلاح شیوه‌های تصمیم‌گیری، از حقوق ساکنان بومی در برابر پیامدهای ناگوار توسعه گردشگری محافظت کرد. از این رو به منظور کاهش آثار و پیامدهای منفی تعارض در مقاصد مورد مطالعه و نیز توسعه آثار مثبت پیشنهاد می‌گردد:

- ❖ مدیران روستایی قوانین و مقرراتی جهت مدیریت جریان تردد بازدیدکنندگان تدوین و اجرا نموده تا از تشدید فشار بر زیرساخت‌ها و برهم خوردن آرامش جامعه میزبان جلوگیری گردد.
- ❖ برگزاری برنامه‌های آموزشی منظم در جهت فرهنگ‌سازی و آموزش مهارت‌های میزبانی به ساکنان محلی و افزایش آگاهی عمومی آنان درباره اهمیت گردشگری روستایی، در راستای کاهش ادراکات منفی نسبت به گردشگری و نارضایتی محلی.
- ❖ برگزاری جلسات عمومی با ساکنان محلی، فراهم کردن زمینه‌ای مناسب برای مشارکت و بهره‌مندی روستاییان از منافع اقتصادی گردشگری روستایی به منظور کاهش نارضایتی‌های جامعه محلی و افزایش تمایل آنان برای همکاری و حمایت از گردشگری.
- ❖ برگزاری دوره‌های آموزش اصول مدیریت پایدار، حفاظت از محیط‌زیست و احترام به حقوق جامعه محلی برای صاحبان کسب و کارهای گردشگری و آگاهی بخشی به گردشگران در جهت توسعه گردشگری مسئولانه و پایدار، جهت مهار ساخت و ساز بی‌رویه، تغییر کاربری اراضی و تخریب محیط طبیعی روستاها.
- ❖ اجرای برنامه‌های توانمندسازی و آموزش تخصصی متناسب با نیازهای بازار گردشگری، به‌ویژه برای زنان و جوانان محلی، توصیه می‌گردد تا جذب نیروی کار و منافع اقتصادی به سمت جامعه میزبان هدایت شود.
- ❖ سرمایه‌گذاری سازمان میراث فرهنگی و بنیاد مسکن در زمینه بازسازی، حفظ و احیای بناهای تاریخی موجود در روستاها و نیز توسعه زیرساخت‌های روستایی و گردشگری.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول (مطالعه اسناد علمی، جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل داده‌ها)، به راهنمایی نویسندگان دوم و سوم (تدوین چارچوب روش‌شناسی پژوهش، مشارکت در تدوین گزارش نهایی) می‌باشد.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقالات را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- امیدوار، نشاط؛ پورطاهری، مهدی و رکن‌الدین افتخاری، علیرضا. (۱۴۰۰). تحلیل پیامدهای توسعه خدمات گردشگری بر ناپایداری زیست‌محیطی - کالبدی سکونتگاه‌های روستایی، مطالعه موردی بخش طرقله شهرستان بینالود. *فصلنامه پایداری، توسعه و محیط‌زیست*، ۲(۱)، ۳۵-۴۲.
- پیمانفر، سپیده. (۱۳۹۹). اصالت اماکن میراث و لزوم توجه به تعارض در تعریف آن از منظر اصول حفاظت و صنعت گردشگری (مطالعه موردی: خیابان المعز قاهره). *نشریه علمی باغ نظر*، ۱۷(۹۲)، ۱۹-۲۸. doi: 10.22034/bagh.2020.225019.4503
- رضائیان، علی. (۱۴۰۰). مدیریت تعارض و مذاکره، مدیریت رفتار سازمانی پیشرفته. چاپ ۱۳، تهران، انتشارات سمت.
- سرخیلی، الناز؛ رفیعان، مجتبی و تقوایی، علی‌اکبر. (۱۳۹۵). بررسی الگوی مدیریت تعارض ذینفعان و ذی‌نفعان در ابر پروژه‌های شهر مشهد، *فصلنامه جغرافیا و توسعه*، ۱۴(۴۵)، ۱۴۱-۱۵۷. doi: 10.22111/gdij.2016.2926
- شفیعی ثابت، ناصر و هراتی فرد، سعیده. (۱۳۹۸). توانمندسازی ذینفعان محلی برای مشارکت در توسعه پایدار گردشگری با نقش میانجی‌گری اثرات ادراک‌شده از گردشگری. *فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه گردشگری*، ۸(۲)، ۷۱-۹۰.
- موحد، علی؛ جاودان، مجتبی و غنی پور تفرشی، مرضیه. (۱۳۹۹). تحلیل ادراک ذینفعان از پایداری اثرات گردشگری در شهر لاهیجان. *مجله گردشگری شهری*، ۷(۱)، ۱-۱۵.

References

- Abu Al Haija, A. (2011). Jordan: Tourism and conflict with local communities. *Habitat International*, 35(1), 93-100. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2010.04.002>
- Almeida, J., Costa, C., & Silva, F. N. da. (2017). A framework for conflict analysis in spatial planning for tourism. *Tourism Management Perspectives*, 24, 94-106. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2017.07.021>
- Almeida, J., Costa, C., & Silva, F. N. da. (2018). Collaborative approach for tourism conflict management: A Portuguese case study. *Land Use Policy*, 75, 166-179. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2018.03.034>
- Attri, R., & Grover, S. (2015). Application of preference selection index method for decision making over the design stage of production system life cycle. *Journal of King Saud University - Engineering Sciences*, 27(2), 207-216.
- Beekman, G., Cheung, S. L., & Evely, I. L. (2017). The effect of conflict history on cooperation within and between groups: Evidence from a laboratory experiment. *Journal of Economic Psychology*, 63, 168-183. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2017.02.004>
- Causevic, S., & Lynch, P. (2013). Political (in)stability and its influence on tourism development. *Tourism Management*, 34, 145-157. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.04.006>
- Chien, P. M., & Ritchie, B. W. (2018). Understanding intergroup conflicts in tourism. *Annals of Tourism Research*, 72, 177-179. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.03.004>
- Cox, F. D., Orsborn, C., & Sisk, T. D. (2017). Peacebuilding for social cohesion: Findings and implications. In F. D. Cox & T. D. Sisk (Eds.), *Peacebuilding in deeply divided societies* (pp. 287-309). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-50715-6_10
- Curcija, M., Breakey, N., & Driml, S. (2019). Development of a conflict management model as a tool for improved project outcomes in community-based tourism. *Tourism Management*, 70, 341-354. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.08.016>
- Dredge, D. (2010). Place change and tourism development conflict: Evaluating public interest. *Tourism Management*, 31(1), 104-112. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.01.004>

- Farmaki, A. (2017). The tourism and peace nexus. *Tourism Management*, 59, 528–540. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.09.012>
- Fazito, M., Rodrigues, B., Nascimento, E., & Pena, L. C. S. (2017). O Papel do Turismo no Disinvolvimento Humano. *Papers Do NAEA*, 372, 1–21. <http://dx.doi.org/10.18542/papersnaea.v1i1.11075>
- Fletcher, C., Pforr, C., & Brueckner, M. (2016). Factors influencing Indigenous engagement in tourism development: International perspective. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(8-9), 1100–1121. <https://doi.org/10.1080/09669582.2016.1173045>
- Gascón, J. (2012). The limitations of community-based tourism as an instrument of development cooperation: The value of the social vocation of the territory concept. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(5), 1–16. <https://doi.org/10.1080/09669582.2012.721786>
- Gross, J., Dreu, C. K. W. D., & Reddmann, L. (2022). Shadow of conflict: How past conflict influences group cooperation and the use of punishment. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 171, 104152. <https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2022.104152>
- Hjalager, A.-M. (2020). Land-use conflicts in coastal tourism and the quest for governance innovations. *Land Use Policy*, 94, 104566. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.104566>
- Hunt, C., Durham, W. H., Driscoll, L., & Honey, M. (2015). Can ecotourism deliver real economic, social, and environmental benefits? A study of the Osa Peninsula, Costa Rica. *Journal of Sustainable Tourism*, 23(3), 339–358. <https://doi.org/10.1080/09669582.2014.965176>
- Karimi, A., & Boley, B. (2023). Service Quality Assessments of Cultural Heritage Sites by Residents and Tourists: Application of Four Complementary IPA Techniques. *Tourism Planning & Development*, 20(4), 541–565. <https://doi.org/10.1080/21568316.2022.2113425>
- Kreiner, N. C., Shmueli, D. F., & Ben Gal, M. (2015). Understanding conflicts at religious-tourism sites: The Baha'i World Center, Israel. *Tourism Management Perspectives*, 16, 228–236. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2015.04.001>
- Kruczek, Z., Szromek, A. R., Walas, B., & Mazanek, L. (2022). Sources of conflict among tourism stakeholders in historical cities. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*. <https://doi.org/10.1080/19407963.2022.2027953>
- Long Ma, X., Wang, R., Ling, D. M., & Hong Ou, Y. (2022). The action logic and interpretation framework of residents' resistance in rural tourism development. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 51, 79–87. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2022.02.031>
- Loperena, C. A. (2017). Honduras is open for business: Extractivist tourism as sustainable development in the wake of disaster? *Journal of Sustainable Tourism*, 25(5), 618–633. <https://doi.org/10.1080/09669582.2016.1231808>
- Mao, X., Meng, J., & Wang, Q. (2014). Modeling the effects of tourism and land regulation on land-use change in tourist regions: A case study of the Lijiang River Basin in Guilin, China. *Land Use Policy*, 41, 368–377. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2014.06.018>
- Marquesa, N., Fazito, M., & Cunha, A. (2021). Tourism development discourse dynamics in a context of conflicts between mining and nature conservation in the Brazilian Cerrado Hotspot. *Journal of Sustainable Tourism*. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1914066>
- McKercher, B., Ho, P. S. Y., & du Cros, H. (2005). Relationship between tourism and cultural heritage management: evidence from Hong Kong. *Tourism Management*, 26(4), 539–548. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2004.02.018>
- Movahed, A., javadan, M., & ghanipour tafreshi, M. (2020). analysis of stakeholders' perceptions of tourism impacts sustainability in lahijan. *Journal of urban tourism*, 7(1), 1-15. [In Persian].
- Okazaki, E. (2008). A community-based tourism model: Its conception and use. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(5), 511–529. <https://doi.org/10.1080/09669580802159594>
- Omidvar, N., Poortaheri, M., & Roknoddin Eftekhati, A. (2021). The Impacts Analysis of Tourism Services Development on Environmental-Physical Instability in Rural Settlements (Case study: Torghabeh County in Binalood City). *Journal of sustainability, Development & Environment*, 2(1), 25-42. [In Persian].
- Panzer-Krause, S. (2020). The lost rural idyll? Tourists' attitudes towards sustainability and their influence on the production of rural space at a rural tourism hotspot in Northern Ireland. *Journal of Rural Studies*, 80, 235–243. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.09.013>

- Parsons, T. (1949). Social classes and class conflict in the light of recent sociological theory. *The American Economic Review*, 39(3), 16–26. <https://www.jstor.org/stable/1831730>
- Paymanfar, S. (2021). The Authenticity of Heritage Sites and Necessity to Pay Attention to the Conflict in its Definition from Two Perspectives: Conservation and Tourism (Case Study: Al-Moez Street in Cairo). *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 17(92), 19-28. doi: 10.22034/bagh.2020.225019.4503. [In Persian].
- Rego, C. S., & Almeida, J. (2022). A framework to analyse conflicts between residents and tourists: The case of a historic neighbourhood in Lisbon, Portugal. *Land Use Policy*, 114, 105938. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2021.105938>
- Rezaian, A. (2021). *Conflict and Aegotiation Manageent, Advanced organizational behavior management*, thirteen Edition. Tehran. Samet. [In Persian].
- Ristić, D., Vukoičić, D., & Milinčić, M. (2019). Tourism and sustainable development of rural settlements in protected areas - Example NP Kopaonik (Serbia). *Land Use Policy*, 89, 104231. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2019.104231>
- Sarkheyli, E., Rafieian, M. and Taghvaaee, A. A. (2016). Review the Conflict Management Pattern of Beneficiaries and Influentials in Megaprojects of Mashhad City. *Geography and Development*, 14(45), 141-158. doi: 10.22111/gdij.2016.2926. [In Persian].
- Shafiei sabet, N., & haratifard, S. (2019). empowerment of local stakeholders for participation in sustainable tourism development with mediating role of perceived tourism effects. *journal of tourism planning and development*, 8(29), 71-90. [In Persian].
- Sojasi Qeidari, H., Moeini, A., Shayan, H., & Mohammdi Abdevand, M. (2022). Exploring the perceived conflicts by rural residents in relation to the expansion of the second-homes. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 21(5), 534–552. <https://doi.org/10.1080/14766825.2022.2125321>
- Teng, H.-Y. (2019). Residents' perceptions of tourism conflict with Chinese tourists: does economic dependence matter? *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 24(9), 978–991. <https://doi.org/10.1080/10941665.2019.1653335>
- Wang, L. (2021). Causal analysis of conflict in tourism in rural China: The peasant perspective. *Tourism Management Perspectives*, 39, 100863. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2021.100863>
- Wang, L., & Yotsumoto, Y. (2019). Conflict in tourism development in rural China. *Tourism Management*, 70, 188–200. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.08.012>
- Yang, J., Ryan, C., & Zhang, L. (2013). Social conflict in communities impacted by tourism. *Tourism Management*, 35, 82–93. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.06.002>
- Yuxi, Z., & Linsheng, Z. (2020). Identifying conflicts tendency between nature-based tourism development and ecological protection in China. *Ecological Indicators*, 109, 105791. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2019.105791>
- Zhou, L., Wall, G., Zhang, D., & Cheng, X. (2021). Tourism and the (re)making of rural places: The cases of two Chinese villages. *Tourism Management Perspectives*, 40, 100910. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2021.100910>